

جنبش حمایت از کشورهای مستقل

اگرچه پایه‌های جنبش عدم تعهد سال ۱۹۵۵ در کنفرانس باندونگ در اندونزی گذاشته شد و سال 1961 در اولین اجلاس سران عدم تعهد در شهر بلگراد یوگسلاوی موجودیت...

جام جم آنلاین: اگرچه پایه‌های جنبش عدم تعهد سال ۱۹۵۵ در کنفرانس باندونگ در اندونزی گذاشته شد و سال 1961 در اولین اجلاس سران عدم تعهد در شهر بلگراد یوگسلاوی موجودیت این سازمان به صورت رسمی اعلام شد. اما ایران تا پیش از وقوع انقلاب اسلامی به دلیل عضویت در پیمان نظامی مرکزی سنتو از عضویت در این جنبش محروم ماند و سال ۱۹۷۹ پس از پیروزی انقلاب به جنبش عدم تعهد پیوست.

اصول بنیادین و اولیه مندرج در سیاست خارجی پس از پیروزی انقلاب اسلامی اصل سیاست نه شرقی، نه غربی را توصیه می‌کرد و این امر موجب شد ایران تمایل بیشتری برای حضور در این سازمان پیدا کند و بر همین اساس در ششمین اجلاس سران جنبش عدم تعهد در هاوانا در سال 1358 ایران به عنوان هشتاد و هشتمین کشور به عضویت این جنبش درآمد و از آن به بعد طی سال‌های عضویت بخصوص از سال 1983 و در مقطع آغازین جنگ تحمیلی همواره به عنوان یکی از کشورهای فعال و پیشرو در تمامی نشست‌های جنبش عدم تعهد بویژه اجلاس‌های سران و وزیران امور خارجه شرکت داشته و در تدوین مواضع و تصمیمات جنبش درخصوص مسائل و تحولات مهم بین‌المللی نقش فعالی ایفا کرده است. همچنین نمایندگی‌های کشورمان نزد سازمان ملل متحد بخصوص در نیویورک در تمامی جلسات دفتر هماهنگی جنبش عدم تعهد حضور فعالی داشته‌اند.

شاید بتوان گفت جنبش عدم تعهد یکی از مفیدترین تشکیلات بین‌المللی است که ایران پس از پیروزی انقلاب اسلامی به عضویت آن درآمد است. پس از تثبیت اوضاع سیاسی کشور از سال ۱۳۶۰، ایران بر فعالیت خود در این جنبش افزود و این جنبش نیز متقابلاً اقدامات مثبتی به سود ایران انجام داد که از آن جمله می‌توان به تلاش برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق، محکوم کردن حمله آمریکا به هواپیمای مسافربری ایران در تیر ۱۳۶۷، حمایت از اجرای قطعنامه ۵۹۸ و سایر موضعگیری‌هایی که با سیاست‌های جمهوری اسلامی ایران انطباق داشته است، اشاره کرد.

موضوعاتی چون فلسطین، مخالفت با مذهب ستیزی و نژادپرستی و تقاضا برای گشودن بازار کشورهای شمال به روی صادرات کشورهای جنوب از جمله این اقدامات بوده است.

اما لغو برگزاری هفتمین اجلاس سران در بغداد به دلیل تجاوز نظامی عراق به ایران و انتقال این اجلاس به دهلی نو از جمله مهم‌ترین رویدادهای این جنبش در رابطه با ایران به حساب می‌آید.

بعد از جنگ ایران و عراق که جنبش در جریان آن تحرك یافته بود، شوروی فرو پاشید و عملاً یکی از دلایل وجودی جنبش عدم تعهد از میان رفت. پس از آن این جنبش 15 سال را در انزوا سپری کرد تا این‌که باز هم پرونده‌ای مرتبط با ایران، جنبش غیرمتعهدها را فعال کرد که آن پرونده هسته‌ای ایران بود.

عدم تعهد و برنامه هسته‌ای ایران

با طرح پرونده هسته‌ای ایران در آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، تهران تلاش کرد با شکل دادن به گروهی از کشورها که از برنامه‌های هسته‌ایش حمایت می‌کنند، بر وحدت نظر کشورهای غربی تاثیر بگذارد.

کشورهای عضو جنبش غیرمتعهدها که همزمان عضو هیات مدیره 35 عضوی آژانس موسوم به شورای حکام بودند، می‌توانستند نقش موثری در این شورا در رابطه با پرونده هسته‌ای ایران داشته باشند و حمایت این کشورها از ایران پشتوانه محکمی به شمار می‌رفت.

بنابراین یکی از مهم‌ترین نقاط عطف همکاری‌های ایران و جنبش عدم تعهد در عرصه بین‌المللی در موضوع حمایت از برنامه‌های صلح‌آمیز هسته‌ای کشورمان شکل گرفت و در سال‌های اخیر و در پی طرح موضوع فعالیت‌های هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران در شورای حکام آژانس انرژی اتمی و متعاقب آن در شورای امنیت سازمان ملل متحد اهمیت ویژه‌ای یافت.

گروه نم به نمایندگی از 120 کشور عضو جنبش، بارها با صدور بیانیه‌های مفصل و مستدل، حمایت خود را از فعالیت هسته‌ای

جمهوری اسلامی ایران در چارچوب مقررات ان.پی.تی و اساسنامه آژانس اعلام داشته است که از جمله این موارد می‌توان به صدور بیانیه تروئیکای جنبش عدم تعهد در حمایت از فعالیت‌های هسته‌ای ایران اشاره کرد.

این جنبش همچنین در پایان چهاردهمین نشست سران در هاوانا در بیانیه جداگانه‌ای ضمن حمایت از فعالیت‌های صلح‌آمیز هسته‌ای ایران خواستار پیوستن رژیم صهیونیستی به معاهده منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای (ان.پی.تی) شد.

افزون بر این با توجه به پیشگام بودن ایران در پیگیری مطالبات کشورهای در حال توسعه اعضای جنبش عدم تعهد با مواضع قاطعانه خود در جریان هفتمین و هشتمین نشست بین‌المللی بازنگري ان.پی.تی، مانع عملی شدن خواست‌های برخی قدرت‌های بزرگ غربی شدند و به این ترتیب از تحقق آپارتاید هسته‌ای جلوگیری کردند.

غیرمتعهدها در عین حال از کلوپ کشورهای هسته‌ای عضو ان.پی.تی خواستند به جای تبعیض‌آمیزتر ساختن ان.پی.تی به دنبال اجرای ماده 6 این معاهده ناظر بر خلع سلاح اتمی باشند تا به این ترتیب صلح و امنیت در سطح جهان نهادینه شود.

تعامل ایران با جنبش غیرمتعهدها

باید توجه داشت ایران به عنوان یکی از کشورهای مستقل جهان حامی جنبش غیرمتعهدها بوده و پایبندی خود را به اصول و آرمان‌های آن به اثبات رسانده و از این رو سابقه درخشانی در پرونده خود دارد.

توسعه روابط با کشورهای مستقل یکی از سیاست‌های راهبردی عرصه دیپلماسی جمهوری اسلامی ایران است و مقامات کشورمان معتقدند برقراری روابط مستحکم با کشورهای مستقل و غیروابسته و همکاری با آنها بستر لازم را برای تقویت مناسبات و ایجاد همگرایی و همکاری اقتصادی، سیاسی و فرهنگی فراهم می‌کند.

بی‌توجهی به ظرفیت‌های سیاسی جنبش غیرمتعهدها به عنوان نماینده بیشتر کشورهای اسلامی و استفاده از این ظرفیت برای حل و فصل مسائل بین‌المللی از جمله ضعف‌های مهمی است که جمهوری اسلامی همواره بر آن تأکید داشته و دارد.

ایران در سال‌های حضور خود در جنبش غیرمتعهدها علاوه بر ترغیب اعضای عدم تعهد به پیگیری جدی موضوعاتی نظیر اصلاح ساختار سازمان ملل متحد و بازتوزیع قدرت در شورای امنیت بر ضرورت تشکیل سازوکاری برای پیگیری مصوبات نشست‌های سران عدم‌تعهد اصرار داشته و دارد.

به نظر ایران جنبش غیرمتعهدها با قرار گرفتن در کانون تحولات استراتژیک جهانی، توان و استعداد بالقوه و فراوانی برای مشارکت فعال و اثرگذار در معادلات جهانی دارد و می‌تواند نقش سازنده‌ای در صحنه بین‌المللی داشته باشد.

این موضوع در پانزدهمین نشست این جنبش در شرم‌الشیخ مصر مطرح شد و پیشنهادهای درخصوص اهداف جنبش و نحوه حرکت‌بخشی و اثربخشی جنبش در اجلاس سران به تصویب رسید. از این رو علی‌اکبر صالحی، رئیس دستگاه دیپلماسی کشورمان امیدوار است ایران در دوران ریاستش بر جنبش غیرمتعهدها، توان بالقوه غیرمتعهدها برای مشارکت فعال و اثرگذار در معادلات جهانی را به فعلیت برساند.

شانزدهمین اجلاس

پس از پایان پانزدهمین اجلاس سران عدم تعهد در شرم‌الشیخ مصر، جمهوری اسلامی ایران ریاست شانزدهمین اجلاس جنبش عدم تعهد را عهده‌دار شد و قرار است شانزدهمین اجلاس سران کشورهای غیرمتعهد نهم و دهم شهریور ۱۳۹۱ در تهران برگزار شود. این موضوع مسلماً اعتبار سیاسی و بین‌المللی ایران را در محیط منطقه‌ای و بین‌المللی افزایش خواهد داد.

این اجلاس در حالی برگزار می‌شود که شرایط جهانی دگرگون شده و مسائل و چالش‌های تازه‌ای پیش‌روی کشورهای عضو قرار دارد، از این رو نقش ایران در آینده و هدایت جنبش غیرمتعهدها و جهت‌گیری‌های آن بسیار تعیین‌کننده خواهد بود.

در این اجلاس مقامات کشورها ضمن بازدید از کشورمان با دیدگاه‌های جمهوری اسلامی آشنا تر می‌شوند که این امر نقش مهمی در همگرایی جنبش غیرمتعهدها با سیاست‌های بین‌المللی ایران خواهد داشت.

همچنین در شرایطی که آمریکا و غرب تلاش گسترده‌ای در جهت منزوی کردن و تحمیل فشارهای سیاسی و اقتصادی علیه ایران

صورت داده‌اند حضور حدود 120 کشور عضو جنبش در ایران می‌تواند تاثیر مهمی در شکستن پروژه‌های جنگ روانی و تحریم‌های غرب علیه جمهوری اسلامی داشته باشد.

برگزاری این اجلاس در ایران تاثیر بسزایی را در بالا بردن توان دیپلماتیک کشورمان خواهد داشت و عمق نفوذ استراتژیک ایران را در منطقه بالا خواهد برد.

کتایون مافی / گروه سیاسی